

«زن و مطالعات خانواده»

سال یازدهم - شماره چهل و چهارم - تابستان ۱۳۹۸

ص ص: ۱۰۹-۱۳۹

تاریخ دریافت: ۹۸/۵/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۸/۶/۱۵

بررسی عوامل اجتماعی - فردی مرتبط با گرایش شهروندان مرد و زن تبریز به فعالیت‌های ورزشی

انسیه موسوی گرگری^۱

داود ابراهیم پور^۲

چکیده

هدف کلی این پژوهش، تعیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با گرایش شهروندان تبریز به فعالیت‌های ورزشی می‌باشد. روش تحقیق، به لحاظ ماهیت، توصیفی و از نوع پیمایش بود. جامعه آماری پژوهش شهروندان بالای ۱۵ سال شهر تبریز می‌باشد که بر اساس مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵، تعداد آنان ۱۳۱۹۰۳۳ نفر می‌باشد که از این تعداد ۶۷۰۵۱۶ مرد و ۶۴۸۵۱۶ زن می‌باشد. به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز درباره افراد جامعه، از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای به جمع‌آوری داده‌ها اقدام شد. در این نوع نمونه‌گیری، افراد جامعه با توجه به سلسله مراتبی از انواع واحدهای جامعه انتخاب شده‌اند. نمونه‌ها، به نسبت جمعیت از مناطق ۱۰ گانه شهرداری انتخاب گردید. سپس به صورت تصادفی با مراجعه به منازل مسکونی در هر یک از نواحی تعداد ۳۸۴ پرسشنامه از شهروندان تکمیل گردید. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود. اعتبار محتوای پرسشنامه با استفاده از نظرات اساتید این حوزه بررسی گردید. جهت بررسی پایایی پرسشنامه، از آلفای کرونباخ استفاده شد. برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون همبستگی پیرسون، آزمون t مستقل و تحلیل واریانس یکطرفه استفاده گردید. یافته‌های تحقیق نشان داد، مهم‌ترین عوامل گرایش به فعالیت‌های ورزشی، سن، وضعیت تاهل، تحصیلات، درآمد، تصور شخص از بدن، سرمایه اجتماعی می‌باشند که هر کدام سهم معینی در تبیین شهروندان بر گرایش به فعالیت ورزشی داشته‌اند.

واژگان کلیدی

گرایش شهروندان مرد و زن تبریز به فعالیت‌های ورزشی، تصور شخص از بدن، سرمایه اجتماعی

۱. کارشناس ارشد گروه جامعه‌شناسی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

۲. استادیار، گروه علوم اجتماعی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

مقدمه

در عصر حاضر ورزش و فعالیت‌های بدنی به عنوان یک پدیده اجتماعی در خور بررسی و تأمل، جایگاه برجسته‌ای در دو سطح محلی و جهانی به دست آورده است. هیأت‌ها، انجمن‌ها، نهادها، اتحادیه‌ها و کمیته‌هایی که به موضوع ورزش می‌پردازند و در راستای حمایت از فعالیت‌های ورزشی، چه در سطح محلی و چه در سطح رسمی، کار و تلاش می‌کنند، خود جلوه‌ها و مظاهری از این جایگاه هستند. تلاش رسانه‌های گروهی در همگانی ساختن ورزش و ساده‌سازی مفاهیم آن و ایجاد گرایش مثبت به آن، پیدایش توجهات روزافزون به کسب آمادگی جسمانی و کنترل وزن و تناسب اندام و افزون بر این عوامل، نفوذ فرهنگ بدنی به سازمان‌ها و دستگاه‌های گوناگون اجتماعی به علاوه عناصر مهمی چون دگرگونی فرهنگی و اجتماعی در این زمینه اثر گذاشتند (رحمانی فیروزجاه و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۸). ورزش و فعالیت‌های بدنی از مجموع این دگرگونی‌ها و تحولات تا جایی اثر پذیرفتند که نگرش این عصر و گرایش‌های آن به سمت ورزش و فرهنگ بدنی با آنچه در ادوار گذشته بود به کلی دگرگون شد. در سایه تحولات فوق، اهداف جدیدی برای ورزش و تربیت بدنی وضع شد. ورزش به عنوان یکی از مظاهر فردی-اجتماعی، ضمن حفظ و بقای سلامت روحی و جسمی آحاد جامعه، جهت ایفای صحیح نقش‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی حائز اهمیت است (پارسامهر، ۱۳۹۳: ۱۱). با توجه به اهمیت و جایگاه ورزش در زندگی افراد، برخی از مهمترین دلایل مشارکت افراد در فعالیت‌های ورزشی عبارتند از: ۱- افراد به خاطر ویژگی‌های خاص و توانایی‌هایی که دارند به ورزش روی می‌آورند. ۲- مشارکت افراد در ورزش تحت تأثیر و نفوذ خانواده و دوستان می‌باشد. ۳- وجود فرصت‌ها و امکانات مناسب برای بازی عامل دیگری است که سبب مشارکت افراد در ورزش می‌گردد (رحمانی فیروزجاه و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۹). همچنان که از فواید اجتماعی ورزش بر می‌آید یکی از کارکردهای پنهان مشارکت ورزشی، ایجاد شبکه‌های دوستان و ایجاد پیوند و همبستگی بین افراد است که یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی است. ایده محوری سرمایه اجتماعی در واژه روابط خلاصه می‌شود. به این صورت که اعضای جامعه با برقراری تماس با یکدیگر و پایدار ساختن آنها، قادر به همکاری با یکدیگر می‌شوند و به این طریق چیزهایی را کسب می‌کنند که به تنهایی قادر به کسب آنها نمی‌باشند و یا با دشواری بسیار موفق به کسب آنها می‌شوند. انسان‌ها از طریق مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم متصل می‌شوند و تمایل دارند که ارزش‌های مشترکی با سایر اعضای این شبکه‌ها داشته باشند. با گسترش شبکه‌ها، آن‌ها نوعی دارایی را تشکیل می‌دهند که می‌توان آن را به عنوان نوعی سرمایه تحت سرمایه اجتماعی مورد ملاحظه قرار داد (فیلد، ۱۳۹۱، ۵۵).

در میان جامعه‌شناسان متأخر، یکی از مبسوط‌ترین و جامع‌ترین نظریات درباره‌ی سبک زندگی و حوزه ورزش، متعلق به پیر بوردیو است. نظریه عمل پیر بوردیو برای بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی،

سرمایه فرهنگی و اقتصادی شهروندان، میزان تحصیلات، نوع شغل و گرایش به فعالیت های ورزش است. سوالاتی که بورديو مطرح می کند این است که، چگونه مردم در لحظه ای معین از زمان، میان فعالیت ها یا سرگرمی های ورزشی به عنوان نمونه هایی ممکن که به آن ها پیشنهاد شده، به «سلیقه» ای ورزشی می رسند - حال چه در مقام فعالیت و چه در مقام چیزی تماشایی - و ورزشی را بر ورزش دیگر ترجیح می دهند؟ چه شرایط اجتماعی، پی ریزی مجموعه ای از مؤسسات و نهادهای ورزشی را ممکن می سازند که به طور مستقیم یا غیرمستقیم، به وجود فعالیت ها و سرگرمی های ورزشی وابسته اند؟ (بورديو، ۱۳۸۱: ۲۲۷). این نظام، مجموعه ای از «انجمن های ورزشی» خصوصی یا عمومی را در بر می گیرد که کارکردشان، ارائه و تأمین علائق اهالی ورزشی خاص و وضع و تعیین معیارهای حاکم بر آن فعالیت است، یعنی تولیدکنندگان و توزیع کنندگان کالاها (تجهیزات، ابزار و لباس های ورزشی و دیگر وسایل...) و خدمات لازم برای رواج و اشاعه ورزش (معلمان، مدرسان، مربیان، پزشکان ورزشی، روزنامه نگاران مطبوعات ورزشی و دیگران...) و همچنین تولیدکنندگان و توزیع کنندگان کالاهای مربوطه (تیشرت، عکس ستارگان عالم ورزش و...) و سرگرمی ها (بورديو، ۱۳۸۱: ۲۲۸).

بورديو بر اساس نظریه تمایز خود، ورزش افراد و گروه ها را دقیقاً بر اساس سرمایه های اقتصادی و فرهنگی آن ها تحلیل کرده است. بورديو معتقد است سرمایه اقتصادی شامل (درآمد پولی، دارایی ها، حقوق مالی و سایر منابع مالی) و سرمایه فرهنگی شامل (گرایش و عادات دیرپا، هدف های فرهنگی، قابلیت های تحصیلی و مهارتی) مهم ترین عواملی هستند که چگونگی توزیع رفتارهای ورزشی در میان اقشار متفاوت جامعه را می توانند توضیح دهند؛ برای مثال او می گوید طبقاً بورژوا برای تولید بدنی سالم، ژیمناستیک یا ورزش های مشابه با کارکرد بهداشتی انجام می دهند؛ ولی طبقاً کارگر برای هدف تولید بدنی قوی به ورزش رو می آورند (عابدینی و طالبی: ۱۳۹۶، ۱۳۳). با توجه به دیدگاه های مطرح شده، با توجه به اهمیت فعالیت های ورزشی در زندگی ماشینی امروزی و هم چنین رویکرد جدید جوامع و دولتها در خصوص اشاعه و ترویج ورزش و از آنجا که ورزش می تواند در زندگی فردی و اجتماعی تأثیرات عمده ای داشته باشد و با توجه به نظریات بورديو در خصوص نقش ورزش در فعالیت های زندگی روزمره، ضروری به نظر می رسد که تحقیقی در این زمینه انجام گیرد. لذا پژوهش حاضر به عنوان یک ضرورت به بررسی عوامل موثر در گرایش شهروندان مرد و زن شهر تبریز به فعالیت های ورزش بر اساس مدل تمایز بورديو می پردازد.

هدف کلی

تعیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با گرایش شهروندان مرد و زن تبریز به فعالیت های ورزشی

اهداف اختصاصی

۱- تعیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان مرد و زن تبریز

۲- تعیین رابطه بین تصور شخص از بدن و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان مرد و زن تبریز

۳- تعیین رابطه بین سن و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان مرد و زن تبریز

۴- تعیین رابطه بین درآمد و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان مرد و زن تبریز

۵- مقایسه میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک جنس پاسخگویان

۶- مقایسه میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک تحصیلات پاسخگویان

۷- مقایسه میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت اشتغال پاسخگویان

۸- مقایسه میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت تاهل پاسخگویان

مبانی نظری

بوردیو^۱ و کنش های ورزشی

به نظر بوردیو، مهم ترین عامل های که نحوه توزیع رفتارهای ورزشی را در میان اقشار متفاوت جامعه می توانند توضیح دهند، عبارتند از :

1. Bourdieu, P.

۱. سرمایه اقتصادی، شامل درآمد پولی، سایر منابع مالی، دارایی‌ها و حقوق مالی.

۲. سرمایه فرهنگی شامل گرایش و عادات دیرپایی که در فرایند جامعه‌پذیری حاصل می‌شوند و هدف‌های فرهنگی ارزشمندی نظیر قابلیت‌های تحصیلی و مهارتی را به دنبال دارد.

۳. وقت آزاد

بورديو مثال‌هایی را در رابطه با این عوامل ذکر می‌کند:

الف) ورزش‌های مردمی به طور ضمنی با دوره جوانی در ارتباط هستند؛ یعنی عملاً نوعی جواز موقت در قالب شیوه‌های گوناگون از جمله تلف کردن مازاد انرژی فیزیکی، البته این ورزش‌ها خیلی زود معمولاً در لحظه ورود به بزرگسالی و با ازدواج کنار گذاشته می‌شوند

ب) ورزش‌های بورژوازی که به طور عمده به دلیل کارکرد حفاظت جسمانی و منفعت اجتماعی انجام می‌شوند (بورديو، ۱۳۸۱: ۲۶۰).

به طور کلی میزان و چگونگی کنش‌های ورزشی افراد گروه‌ها و طبقات اجتماعی بر اساس کم و بین سرمایه‌های اقتصادی و فرهنگی آنان از دیدگاه بورديو متفاوت است.

بورديو معتقد است تمام خوی و خصلتی که افراد کسب می‌کنند، به موقعیت یا موقعیت‌هایی بستگی دارد که در جامعه اشغال می‌کنند یعنی به میزان بهره‌مندی از سرمایه وابسته است. از نظر بورديو، سرمایه هرگونه خاستگاه و سرچشمه در عرصه اجتماعی است که در توانایی فرد برای بهره‌مندی از منافع خاصی مؤثر واقع می‌شود که در این صحنه به دست می‌آید (استونز، ۱۳۸۷: ۳۵).

از دیدگاه نظریه عمل پیر بورديو، شهروندانی که توان دستیابی به سرمایه‌های زیر را دارند، برنامه منظم ورزشی را برای خودش و خانواده خود می‌توانند برگزینند. این سرمایه‌ها عبارتند از: سرمایه اقتصادی شامل درآمد پولی، سایر منابع مالی، دارایی‌ها و حقوق مالی، سرمایه فرهنگی شامل ماهواره اینترنت، تلویزیون و گرایش‌ها و عادات برپایی که در فرایند جامعه‌پذیری حاصل می‌شوند و هدف‌های فرهنگی ارزشمندی قابلیت‌های تحصیلی و مهارتی را که به دنبال دارد سرمایه اجتماعی با چارچوب‌های اجتماعی در فرد از قبیل خانواده، دوستان و همکاران و عضویت در باشگاه‌های ورزشی فرد همراه است که علاقه و اشتیاق فرد را برای مدیریت درست بر بدن و گرایش او به ورزش را بر می‌انگیزند، بنابراین بر اساس این

دیدگاه، میزان گرایش شهروندان به ورزش را عادت واره (سلايق، سخ زندگي)، تركيب سرمايه اجتماعي (خانواده، دوستان، عضويت در انجمن‌ها و ...)، اقتصادي (درآمد و دارايي‌ها)، فرهنگي مهارت‌ها، تحصيلات و داشتن وقت آزاد تعيين مي‌کند (بورديو، ۱۳۸۱: ۶۰). از نظر بورديو افراڊي که در آمد و دارايي دارند و مشغله تأمين نيازهاي اوليه را ندارند و افراڊي که از رسانه‌ها استفاده مي‌کنند و يا تحصيلات بالاتري نسبت به ديگران دارند، سطح آگاهي شان نسبت به سلامتي روحي و رواني بيشتري است و بيشتري تمايل دارند با ورزش خودشان را با ديگران متمايز کنند (عابديني و طالبي، ۱۳۹۶: ۱۳۵).

بورديو اکثري کنش‌ها و رفتارهاي افراڊي جامعه را بر اساس تئوري تمايز خود توضيح مي‌دهد. تحليل و تبیین فعاليت‌هاي ورزشي افراڊي جامعه بر اساس تئوري تمايز بر ميزان و کم و کيف انواع سرمايه‌هاي اقتصادي و فرهنگي افراڊي مبتي است. آنچه معمولاً تمايز ناميده مي‌شوند، يعني کيفيت خاصي از رفتارها و حرکات که اغلب نيز ذاتي قلمداد مي‌شوند، گاهي اوقات از تمايز طبيعي و فرهيختگي ذاتي سخن مي‌رود، چيزي نيست جز نوعي «تفاوت» فاصله، ويژگي متمايز و خلاصه نوعي خصيصه «رابطه‌اي» که فقط به واسطه رابطه اش با ساير خصيصه‌ها موجوديت دارد. اين مفهوم «تفاوت» يا «فاصله» هسته اصلي مفهوم «فضا» را شکل مي‌دهد. فضا يعني مجموعه‌اي از موقعيت‌هاي اجتماعي متمايز و در عين حال همزيست که در بيرون از يکديگر قرار دارند و به واسطه همين بيروني بودنشان نسبت به يکديگر و نيز به واسطه نزديکي يا دوري شان سرانجام از طريق رابطه مبتي بر نظم شان، مثلاً بالا، پايين و ميانه، در ارتباط با يکديگر تعريف مي‌شوند (جلالتي پور و محمدي، ۱۳۸۷: ۳۲۷). از نظر بورديو احتمال انجام ورزشهاي متفاوت، البته در مورد هر ورزش به ميزاني متفاوت، اساساً به عوامل ذيل بستگي دارد: اولاً به سرمايه اقتصادي و ثانياً به سرمايه فرهنگي و وقت آزاد. اين احتمال همچنين به سنخيت ميان موضع‌گيريهاي زيباشناختي و اخلاقي خاص هر طبقه يا قشر و ظرفيت‌هاي عيني کمال اخلاقي و زيباشناختي‌اي بستگي دارد که در هر ورزش وجود دارد يا به نظر مي‌آيد وجود داشته باشد (بورديو، ۱۳۸۱: ۲۳۳). اگر هدف ما درک چگونگي رواج يافتن متمايزترين ورزشها - مثل گلف، سوارکاري، اسکي، تنيس - و حتي ورزشهاي معمولتر مثل ژيمناستیک يا کوهنوردي باشد، صرف بسنده کردن به تغييرات سرمايه اقتصادي يا فرهنگي يا وقت آزاد مشکل‌ساز است. اولاً به اين سبب که سنت خانوادگي و تربيت اوليه و همچنين نوع پوشش، رفتار و فنون جامعه‌پذيري^۱، دقيقاً مثل موانع اقتصادي در حکم شرايط ورودی پنهاني هستند که اين ورزشها را از دسترس طبقه کارگر و افراڊي برآمده از قشر پايين طبقه متوسط و حتي اقشار بالاي اين طبقه دور مي‌کنند؛ و ثانياً، به اين سبب که فشارها و الزامات اقتصادي، حوزه احتمال و عدم احتمال را تعريف مي‌کنند و بدون آن که در درون اين حوزه جهت‌گيري مبتي براي کنشگران به سوي اين يا آن شکل خاص کنش تعيين کنند. در عمل، فارغ از اين که بخواهييم وجوه تمايز را جستجو کنيم، رابطه هر کس با بدن اوست -

که یک جنبه بنیادین از نظام منش طبقاتی به شمار می‌آید - که طبقات کارگر را از طبقات محروم مشخص می‌سازد، دقیقاً همان‌طور که در همین طبقات محروم هم اقشاری را که به واسطه کل سبک زندگیشان از دیگر اقشار جدا شده‌اند متمایز می‌سازد. در یک طرف، رابطه ابزاری با بدن است که طبقات کارگر در همه کنشهایی بروز می‌دهند که حول محور بدن می‌گردند - چه در مراقبت از زیبایی و چه در رژیم غذایی، چه در نسبتشان با بیماری و درمان - و این رابطه در عین حال در قالب انتخاب ورزشهایی نمود می‌یابد که متضمن سرمایه‌گذاری عظیم کار و کوشش، با درد و رنج (مثل بوکس) و قمار کردن با بدن (موتورسواری، سقوط آزاد، ورزشهای رزمی و غیره) است (بورديو، ۱۳۸۱: ۲۳۵).

تصویر بدن

تصویر ذهنی از بدن، تصور و برداشتی است که ذهن و فکر فرد نسبت به بدن خود دارد. محققان تصویر بدنی را یک مؤلفه دوبعدی تعریف می‌کنند. بعد ادراکی که به تخمین اندازه بدن، وزن، شکل، چهره و حرکت ما مربوط می‌شود و دیگری بعد نگرشی است که به احساس و نگرش فرد درباره بدن و این که چگونه این احساس‌ها، رفتار ما را هدایت می‌کنند، مربوط است. انحراف در تصویر بدن زمانی است که بین اندازه واقعی بدن و اندازه ادراک شده تفاوت وجود داشته باشد (کارگر نوین و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۵۸). تصویر ذهنی از جسم خود، مفهوم پیچیده‌ای است که دربردارنده عوامل بیولوژیکی روانشناسی درونی و عوامل اجتماعی خارجی است و رضایت از تصویر ذهنی، مستلزم رضایت از تناسب اندام، زیبایی ظاهری سلامت بدنی، پاکیزگی و زیبایی پوست و مو و توانایی مهار کردن وزن می‌باشد (ضیغمی محمدی و مؤده، ۱۳۹۰: ۴۳).

اختلال تصویر بدنی که در گذشته بدشکل‌هراسی^۱ نامیده می‌شد، عبارت از اشتغال ذهنی یا نوعی نقص در ظاهر که این نقص یا خیالی است یا چنانچه نابهنجاری جسمی جزئی وجود داشته باشد دلواپسی بیمار در مورد آن افراطی و عذاب‌آور است. تحلیل‌های روان‌شناسی بدن و توصیف ویژگی‌های فیزیولوژیک چون وزن بدن به معیارهایی غیرعلنی چون گرایش‌ها و رفتارها توجه دارند. به عنوان نمونه اهمیت وسواس شدید نسبت به ظاهر نیز کشانده است. با این حال در این رویکرد علت مشکلات و در نتیجه هدف درمان هم چنان در آسیب‌شناسی فردی و یا حداکثر در سطح گروه‌بندی‌های کوچک مانند خانواده دیده می‌شود. تعاریف روانکاوانه از رفتارهایی چون اختلال تغذیه‌ای، بی‌اشتهایی و بیگانگی از بدن

عموماً مفروضات فردگرایانه را مبنا قرار می دهند. بر این مبنا بی‌اشتهایی در سطح فردی قابل توضیح و درمان است (مک سوین^۱، ۲۰۱۳: ۱۵۹).

مفهوم سازی از سرمایه فیزیکی بورديو تاثیر قابل ملاحظه ای در رشد جامعه شناسی بدن داشته است. وی سرمایه بدنی را به مثابه یکی از انواع فرعی سرمایه فرهنگی، نوعی منبع فرهنگی می داند که در بدن سرمایه‌گذاری شده است. بورديو به تولید سرمایه جسمانی بدن‌ها توسط افراد از طریق ورزش، فراغت و دیگر فعالیت‌ها اشاره دارد که خود ریشه در عادت‌واره^۲ افراد دارد. این شکل دهی به صورتی است که منطبق با جایگاه طبقاتی افراد است و ارزش و منزلتی ویژه به آنان می‌بخشد. بورديو در کتاب تمایز (۱۹۸۴) نظریه ای را طرح ریزی کرد که بر پایه ارتباط میان منزلت، سلیقه و بدن استوار است که نحوه تجلی روابط منزلتی و قدرت را در سبک‌ها و سلیقه‌های مختلف و نیز بدن‌های مختلف نشان می‌دهد. روابطی که در سطح کلان بیانگر جایگاه و الویت بدن در نظام اجتماعی نیز است، در بسیاری از ساخت‌های غربی برای کسب موفقیت باید جلوه و ظاهر موفق نیز داشته باشد یعنی آن که آگاهی متفاوتی را از سلیقه و سبک بوجود آورد (جانسون^۳: ۲۰۰۰: ۱۱۶). در این پژوهش از نظریه بورديو به عنوان چارچوب نظری پژوهش حاضر استفاده می شود. زیرا تئوری بورديو دو متغیر فوق را یعنی اختلال بدشکلی و انگیزه ورزشی را به خوبی پوشش می‌دهد (مک سوین، ۲۰۱۳: ۱۶۰).

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی، وجوه گوناگون سازمان‌های اجتماعی، نظیر؛ اعتماد، هنجار و شبکه‌هاست که می‌تواند با ایجاد و تسهیل امکانات هماهنگ، کارایی جامعه را بهتر کنند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۵۱). فلورا نیز سرمایه اجتماعی را حاصل اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی متقابل گروه‌های اجتماعی، احساس هویت جمعی و گروهی، کار گروهی و آینده‌گرایی مطلوب می‌داند. سرمایه اجتماعی به مثابه نوعی دارایی است که در اختیار و تصاحب افراد است و گروهی بر این باورند که این دارایی در اختیار گروه، شبکه و سازمان است و در نهایت برخی نیز آن را دارایی جامعه دانسته‌اند که منافع حاصل از آن، عاید کل جامعه و فرد می‌شود. جامعه‌شناسانی چون کلمن در کنار وجه کارکردی سرمایه اجتماعی، بر وجه ساختاری آن نیز تأکید نموده‌اند. به نظر او سرمایه اجتماعی منبعی اجتماعی - ساختاری است که دارایی و سرمایه افراد محسوب می‌شود. این دارایی شیء واحدی نیست، بلکه ویژگی‌هایی است که در ساختار اجتماعی وجود دارد و باعث می‌شود افراد با سهولت بیشتری وارد کنش اجتماعی شوند (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۶۷). صاحب‌نظران مختلف، سرمایه

1 . Macsween
2 . Habitu
3 . Johansson

اجتماعی را می‌توان به عنوان مجموعه‌ای از روابط، تعاملات و شبکه‌های اجتماعی که در میان افراد و گروه‌های اجتماعی وجود دارد و موجب گرمی روابط اجتماعی و تسهیل عمل جمعی و اجتماعی آن‌ها می‌شود، تعریف کرد. ناهاپیت و گوشال (۱۹۸۸) با رویکرد سازمانی سه بعد برای سرمایه اجتماعی درون سازمانی در نظر گرفتند که عبارتند از: بعد ساختاری، رابطه‌ای و شناختی.

بعد ساختاری: این اصطلاح توصیف کننده پیکربندی یا وضعیت غیر شخصی اتصالات و پیوندهای بین افراد یا واحدها است. بیانگر حدی است که افراد در سازمان با همدیگر در ارتباط اند. از مهمترین جنبه‌های این بعد می‌توان به حضور یا عدم حضور پیوندهای شبکه‌ای بین اعضا، پیکربندی شبکه‌ای و ریخت شناسی اشاره کرد (ناهاپیت و گوشال، ۱۹۹۸: ۲۵۰).

بعد رابطه‌ای: این مفهوم به روابط خاصی چون احترام و وستی که رفتارشان را تحت تاثیر قرار می‌دهد تمرکز دارد. از طریق چنین روابط شخص است که مردم انگیزه‌های اجتماعی چون جامعه‌پذیری، تصدیق و تصویب و پرستیژ را محقق می‌سازند. اعتماد و قابلیت اعتماد، هنجارها و ضمانت‌ها، الزامات و انتظارات، هویت و شناسایی در زمره مهمترین جنبه‌های این بعد محسوب می‌شوند بر خلاف بعد ساختاری که بر کمیت روابط تاکید می‌کند این بعد بر ماهیت و کیفیت روابط (اعتماد و صمیمیت) در سازمان تمرکز دارد (ناهاپیت و گوشال، ۱۹۹۸: ۲۵۱).

بعد شناختی: به منابعی که فراهم کننده مظاهر، تفاسیر و سیستم معانی مشترک میان اعضا است که به زبان، کدها و حکایات مشترک اشاره دارد. به عبارت دیگر بعد شناختی به عنوان منبع فراهم کننده آرمان مشترک و فهم مشترک را در بین کارمندان درون یک شبکه اجتماعی ایجاد می‌کند. بنابراین همانند بعد رابطه‌ای، بعد شناختی نیز با ماهیت ارتباط در بین افراد سازمان سر و کار دارد اما بر خلاف بعد رابطه‌ای این بعد بر این موضوع تمرکز دارد که آیا این کمیت و کیفیت روابط، دارای مولفه شناختی برای اعضا هست یا خیر (بولینو^۱ و همکاران، ۲۰۰۲: ۵۰۶).

به اعتقاد گوشال و ناهاپیت اگر چه برای تحلیل سرمایه اجتماعی این سه بعد را از همدیگر تفکیک می‌کنیم اما بسیاری از این ویژگی‌ها به هم وابستگی دارند مثلاً بعد شناختی سرمایه اجتماعی از طریق ابعاد ساختاری و رابطه‌ای تقویت می‌شود و آن‌ها را نیز تقویت می‌کند. می‌توان گفت تا وقتی که افراد با یکدیگر ارتباط برقرار نکنند و همدیگر را نشناسند (بعد ساختاری) رابطه مبتنی بر اعتماد و همدلی در بین

آنان شکل نمی‌گیرد (بعد رابطه ای) و در نتیجه قادر به ایجاد ارزش‌ها و اهداف مشترک و پیگیری آن‌ها نیستند (بعد شناختی). به طور خلاصه باید گفت سه بعد سرمایه اجتماعی به صورت چرخشی یکدیگر را تقویت می‌کنند (بولینو و همکاران، ۲۰۰۲: ۵۰۶).

پیشینه تجربی

تحقیقات داخلی

عابدینی و طالبی (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان عوامل اجتماعی فرهنگی مرتبط با میزان گرایش شهروندان به ورزش همگانی در خلخال انجام داده‌اند. روش پژوهش، پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود. از شهروندان بالای ۱۵ سال شهر خلخال با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تصادفی ۳۷۹ نفر برای نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند. تحلیل آماری یافته‌ها نشان داد بین متغیرهای حمایت خانواده، تصور خویش از بدن، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی شهروندان و میزان گرایش آنان به ورزش همگانی، رابطه مثبت دارد تفاوت میزان گرایش شهروندان به ورزش همگانی بر اساس جنسیت، سن، شغل و سطح تحصیلات، معنادار و بر اساس وضعیت تأهل، غیرمعنادار است و نمره میانگین میزان گرایش به ورزش همگانی شهروندان ۵۰ است. همچنین یافته‌های پژوهش درخصوص نوع ورزش‌های همگانی مورد علاقه شهروندان شهر خلخال نشان می‌دهد ورزش‌های آبی، ورزش‌های بومی محلی، ورزش بزرگسالان، ورزش کارکنان دولت، ورزش‌های طبیعی مثل کوهنوردی، ورزش صبحگاهی، آمادگی جسمانی، پیاده‌روی خانوادگی، به ترتیب از اولویت‌های ورزش‌های همگانی مورد علاقه شهروندان شهر خلخال محسوب می‌شوند.

رابطه سرمایه اجتماعی و مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی (مورد مطالعه: زنان شهر گرگان) عنوان تحقیقی است که اسلامی مرزن کلاته و همکاران (۱۳۹۳)، با هدف بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی انجام داده‌اند. نوع تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش تحقیق، توصیفی از نوع همبستگی است، جامعه آماری پژوهش زنان ۱۸ سال به بالای ساکن شهر گرگان اندک تعداد آن‌ها ۱۶۴۵۳۵ نفر بوده است. حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران ۴۱۵ نفر تعیین شد و نمونه‌ها با نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. روش جمع‌آوری داده‌ها، میدانی و ابزار سنجش آن، پرسشنامه محقق ساخته بوده است. یافته‌ها نشان داد همه ابعاد سرمایه اجتماعی (عضویت رسمی، مشارکت رسمی، اعتماد نهادی و مشارکت غیررسمی)، به جز بعد اعتماد بین‌شخصی با مشارکت ورزشی زنان رابطه معنی‌دار دارند. میانگین مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی با متغیرهای سن، وضعیت تأهل، تعداد فرزندان (دختر و پسر)، سطح تحصیلات والدین، منزلت شغلی پدر، مکان سکونت در شهر

ناحیه) و به‌کارگیری وسایل ارتباط جمعی (به غیر از تماشای تلویزیون داخلی) رابطه معنی‌دار دارد، اما با وضعیت اشتغال، نوع شغل، میزان درآمد، نوع مسکن، شغل مادر و منطقه مسکونی تفاوت معنادار ندارد. طبق نتایج، در حالت کلی با افزایش سرمایه اجتماعی زنان مشارکت آنان نیز در فعالیت‌های ورزشی افزایش می‌یابد.

بلیلی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر افزایش ساعات ورزش بر تصویر بدنی، توده‌ی بدنی و اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان پرداختند. نمونه‌ی این تحقیق مشتمل بر ۴۰ دانش‌آموز پسر مقطع متوسطه‌ی شهرستان کرمانشاه بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی مرحله‌ای انتخاب شدند. این افراد به دو گروه کنترل و آزمایش تقسیم شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه روابط چند بعدی بدن، شاخص توده بدنی و پرسشنامه‌ی اضطراب اجتماعی استفاده شد. روش تحقیق پژوهش، آزمایشی از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل بود. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری نشان داد که بین دو گروه کنترل و آزمایش تفاوت معناداری وجود دارد؛ یعنی تمرین‌های ورزشی بر بهبود تصویر بدنی و کاهش توده‌ی بدن و اضطراب اجتماعی تأثیر داشته است.

دارابی و همکاران (۱۳۸۸)، در تحقیقی با عنوان بررسی عوامل فرهنگی موثر بر گرایش به فعالیت‌های ورزشی در زنان شهر تهران با هدف مطالعه نقش عوامل فرهنگی بر گرایش به فعالیت‌های ورزشی در زنان شهر تهران اقدام نموده‌اند. جامعه آماری این تحقیق را زنان ۲۵ تا ۴۰ سال شهر تهران تشکیل داده‌اند که برای انتخاب نمونه، ابتدا پنج منطقه به طور تصادفی انتخاب گردید. از هر یک از مناطق مذکور، تعداد ۲۶ نفر (۱۳ نفر ورزشکار و ۱۳ نفر غیرورزشکار) و در مجموع تعداد ۱۳۰ نفر به طور تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. در این پژوهش، با استفاده از روش توصیفی و مطالعه کتابخانه‌ای و مشاهده غیرمستقیم، مصاحبه و استفاده از پرسشنامه به بررسی اهداف تحقیق پرداخته شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها (پرسشنامه) نشان داده است که اهمیت دادن زنان به سلامت جسمانی و روانی خود و همچنین توجه به داشتن تناسب اندام، مهم‌ترین علل گرایش آنان به ورزش به شمار می‌رود. از طرفی، محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی جهت شرکت در فعالیت‌های ورزشی، کم‌توجهی زنان به سلامت جسم و روح خود، تأثیر باورها و اعتقادات مذهبی و سنت‌های حاکم بر جامعه، عدم آگاهی زنان از نتایج و فواید ورزش و اطلاع‌رسانی ناکافی رسانه‌های گروهی می‌باشد. از مهم‌ترین راه‌های عملی تشویق زنان به انجام ورزش می‌توان مواردی همچون باور به مؤثر بودن ورزش در رشد توانایی آنها، وجود امکانات ورزشی، وجود امکانات مالی گسترش فرهنگ ورزش بین خانواده‌ها را نام برد.

عمیدی و همکاران (۱۳۸۵) به بررسی رابطه نارضایتی از تصویر ذهنی بدن و نمایه‌ی توده بدنی در دختران نوجوان شهر اصفهان پرداختند. این مطالعه بر روی ۳۸۴ دختر دبیرستانی با روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده تصادفی انجام شد. جمع‌آوری اطلاعات با پرسشنامه سنجش اطلاعات دموگرافیک و رضایت از تصویر بدن و اندازه‌گیری قد و وزن صورت گرفت و داده‌ها توسط آزمون آنالیز واریانس یک طرفه و t مستقل تجزیه و تحلیل شد. نتایج این تحقیق رابطه معنی‌داری بین BMI و نارضایتی از تصویر بدن را نشان داد.

تحقیقات خارجی

سیپل^۱ (۲۰۱۶) در تحقیق خود با عنوان "ورزش و سرمایه اجتماعی" که در نروژ انجام داد به این نتیجه رسید که افرادی که به صورت داوطلبانه در سازمان‌های ورزشی مشارکت دارند، از میزان سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند. همچنین او دریافت که سرمایه اجتماعی در ورزش، باعث افزایش اعتماد به نفس، گسترش ارتباطات اجتماعی و تقویت اخلاق‌گرایی می‌شود. تانترا^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان "ورزش رقابتی و سرمایه اجتماعی در روستاهای غرب استرالیا" عنوان می‌کند که ورزش قسمت مهمی از زندگی روستائیان استرالیایی و سرمایه اجتماعی هم منبع مثبتی در محدوده‌های روستایی است. این مقاله نشان داد که ورزش یک عرصه مهم برای ایجاد و حفظ سرمایه اجتماعی است. براساس نظریه بورديو می‌توان این قضیه را عنوان کرد که اگر افراد سرمایه اجتماعی بالاتری داشته باشند، پس مشارکت ورزشی آنان بیشتر است و اگر افراد هویت اجتماعی بالاتری داشته باشند، پس مشارکت ورزشی آنان بیشتر است. در نهایت با توجه به قضایای مورد نظر و مطالعات تجربی و مشاهدات میدانی زنان جوان، فرضیه‌های این پژوهش عبارتند از: ۱- بین اعتماد بین شخصی و میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ۲- بین مصرف رسانه‌ای و میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ۳- بین ارتباطات اجتماعی و میزان مشارکت زنان در ورزش رابطه معنی‌داری وجود دارد. ۴- بین هویت اجتماعی زنان و مشارکت ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ۵- بین سن زنان و میزان مشارکت در فعالیت‌های ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ۶- بین وضعیت اشتغال زنان و میزان مشارکت در فعالیت‌های ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ۷- بین میزان تحصیلات زنان و میزان مشارکت در فعالیت‌های ورزشی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

1 . Seippel

2 . Tontes

مالت^۱ و همکاران (۲۰۱۳) به بررسی روابط میان چاقی، فعالیت بدنی و نارضایتی از تصویر بدنی با در نظر گرفتن وضعیت اجتماعی و اقتصادی و شهرنشینی در نوجوانان بوتسوانایی پرداختند. که شامل یک نظرسنجی مقطعی و گویا به لحاظ ملی، در میان ۷۰۷ دانش آموز مقطع متوسطه اجرا شد. در این تحقیق به منظور تشخیص اضافه وزن بر اساس استانداردهای سلامت جهانی، قد و وزن اندازه گیری شد. فعالیت بدنی با استفاده از پرسشنامه عوامل مطلوب بدنی مورد تحلیل قرار گرفت. نتیجه این که دانش آموزان چاق یا دارای اضافه وزن در مقایسه با دانش آموزان با وزن ایده آل احساس نارضایتی بیشتری را نسبت به تناسب وزن و قد خود نیز نشان می دادند. پسرها در مقایسه با دخترها تفاوت بیشتری را از جنبه های نارضایتی حول محور تناسب ماهیچه، سایز قفسه سینه و مقاومت بدنی نشان می دادند. دانش آموزان مناطق روستایی در مقایسه با دانش آموزان شهری، فعالیت بدنی بیشتری را انجام داده و رضایت بیشتری را نسبت به تناسب وزن و قد خود نیز نشان می دادند.

فرضیه ها

- ۱- بین سرمایه اجتماعی و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان تبریز رابطه وجود دارد.
- ۲- بین تصور شخص از بدن و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان تبریز رابطه وجود دارد.
- ۳- بین سن و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان تبریز رابطه وجود دارد.
- ۴- بین درآمد و گرایش به فعالیت های ورزشی در میان شهروندان تبریز رابطه وجود دارد.
- ۵- میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک جنس پاسخگویان متفاوت است .
- ۶- میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت اشتغال پاسخگویان متفاوت است .
- ۷- میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک تحصیلات پاسخگویان متفاوت است .
- ۸- میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت تاهل پاسخگویان متفاوت است .

تعریف نظری و عملیاتی متغیرها

تصویر بدنی

تصویر بدنی به معنای احساسات فرد درباره جذابیت‌های زیبایی ظاهری و جنسی خود است. به عبارت روشن تر به این معناست که افراد بدن خود را چگونه می‌بینند و چه احساسی درباره آن دارد و نیز فکر می‌کند دیگران بدن او را چگونه می‌بینند (تمنایی‌فر و منصوره نیک، ۱۳۹۰: ۲۵).

جدول ۱: شاخص‌های تصویر بدنی؛ تصور از هر یک از ابعاد بدنی

ردیف	سوالات
۱	از قد
۲	از وزن
۳	از اندام خود
۴	از ارزیابی و قضاوت دیگران نسبت به بدن خویش
۵	از ظاهر جسمانی خود
۶	از احساس کلی نسبت به بدن خویش
۷	از احساس درونی نسبت به بدن خویش

سرمایه اجتماعی

برای سنجش و تعریف عملیاتی از متغیر سرمایه اجتماعی، از تعریف پاتنام استفاده می‌شود. سرمایه اجتماعی در نظر پاتنام، وجوه گوناگون سازمان اجتماعی نظیر اعتماد، هنجارهای جمعی و شبکه‌های انسانی را در بر می‌گیرد که با تسهیل اقدامات هماهنگ، موجب بهبود کارایی جامعه می‌شوند. این کارایی به وسیله کنش‌کنندگان حاصل می‌شود. از نظر وی اعتماد و ارتباط متقابل اعضای در شبکه، به‌عنوان منابعی هستند که در کنش‌های اعضای جامعه موجود است (خوشفر، ۱۳۸۷: ۱۵۸). سرمایه اجتماعی ارتباطی با ماهیت و کیفیت پیوندهای رابطه‌ای ارتباط دارد و از طریق سطوح فراوان اعتماد، هنجارهای مشترک، تعهدات و التزام‌های درک شده، و احساس تعلق متقابل توصیف می‌شود. برای سنجش بعد ارتباطی سرمایه اجتماعی، به اعتماد، وفاداری و قابلیت اعتماد، هنجارها و تحریم‌ها، تعهدات، التزام‌ها و انتظارات، و احساس تعلق توجه کردند. به نظر ناهاپیت و قوشال، بعد ارتباطی سرمایه اجتماعی با روابط عاطفی بین کارکنان ارتباط دارد که از طریق دوست داشتن، اعتماد، احساس تعلق، و تقابل و دوسویگی مفهوم سازی و سنجیده می‌شود (ناهاپیت و قوشال، ۱۹۹۸: ۲۵۳). برای سنجش سرمایه اجتماعی از طریق

مولفه‌های اعتماد اجتماعی، تعامل اجتماعی و تعلق اجتماعی و مطابق با شاخص‌های زیر و به صورت طیف لیکرت اندازه‌گیری شده است.

جدول ۳: شاخص‌های ابعاد سرمایه اجتماعی

ابعاد	سوالات
اعتماد اجتماعی	اعضای خانواده
	فامیل و خویشان
	همسایگان
	مردم (ایرانیان)
	مسئولان و مدیران شهرداری شهر
	مدیران سایر نهادهای دولتی شهر
	اعضای شورای شهر
	ورزشکاران
	رسانه‌های ورزشی
	مربیان باشگاه‌های ورزشی
	مدیران باشگاه‌های ورزشی شهر
تعامل اجتماعی	چقدر خانواده (پدر، مادر، برادران و خواهران و...) فرد را به انجام ورزش تشویق می‌کنند؟
	چقدر دوستان تان شما را به ورزش تشویق می‌کنند؟
	چقدر همکاران تان شما را به ورزش تشویق می‌کنند؟
	چقدر دانشگاه‌ها و دیگر مراکز علمی امکانات ورزشی را در اختیار شهروندان قرار می‌دهند؟

شاخص‌های تعلق اجتماعی

- آیا دوستانی دارید که ورزش می‌کنند؟ بلی خیر

اگر بلی، تا چه حدی دوست دارید با آنها، ملاقات داشته باشید؟

خیلی زیاد زیاد تا حدودی کم خیلی کم

- آیا دوست دارید به صورت گروهی ورزش کنید؟ بلی خیر

اگر بلی، تا چه حدی؟ خیلی زیاد زیاد تا حدودی کم خیلی کم

- تا چه حدی به گروهی که با آنها در فعالیت ورزشی مشارکت دارید، احساس پابندی می کنید؟

خیلی زیاد زیاد تاحدودی کم خیلی کم

گرایش به فعالیت های ورزشی

نوع ورزشی که فرد با توجه به دو بعد میزان درگیری های فیزیکی و امکانات مورد نیاز به آن ها گرایش دارد. بر این اساس سه نوع ورزش به شرح ذیل دسته بندی گردید:

الف: رشته های ورزشی با امکانات زیاد و پر هزینه مانند اسکی، اسب دوانی و تنیس

ب: رشته های ورزشی با امکانات کم برای عموم مانند شطرنج، دویدن و والیبال

ج: رشته های ورزشی با امکانات کم و باشگاهی زیاد مانند فوتبال، بوکس، کشتی

جدول ۵: شاخص های گرایش به فعالیت های ورزشی

ردیف	سوالات
باشگاهی	بسکتبال
	ژیمناستیک
	پرورش اندام و بدنسازی
	فوتبال
	کشتی
	بوکس
	فوتسال
	آمادگی جسمانی و ایروبیک
	ورزش های رزمی
	بیلیارد
برای عموم	بدمینتون
	والیبال
	شطرنج
	دویدن
	شنا
	دوچرخه سواری
	تنیس روی میز
	کوهنوردی
	تیراندازی
	اسکی
پر هزینه	تنیس
	سوارکاری
	گلف

روش تحقیق

این تحقیق در پی آزمون عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با نوع و دلایل گرایش به فعالیت‌های ورزشی مختلف است و با استفاده از روش پیمایشی، به بررسی متغیرهای تاثیرگذار بر گرایش به فعالیت‌های ورزشی در شهروندان بالای ۱۵ سال شهر تبریز می‌پردازد. از حیث معیار زمان، پژوهش حاضر از سنخ تحقیقات مقطعی^۱ است.

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری پژوهش شهروندان بالای ۱۵ سال شهر تبریز می‌باشد که بر اساس مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ گرفته شده، تعداد آنان ۱۳۱۹۰۳۳ نفر می‌باشد که از این تعداد ۶۷۰۵۱۶ مرد و ۶۴۸۵۱۶ زن می‌باشد. تعداد حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد شد. پس از تعیین حجم نمونه، نمونه برآورد شده برای هر کدام از مناطق ده گانه شهرداری به تناسب جمعیت‌شان محاسبه گردید.

جدول ۶: تعداد نمونه اختصاصی به تفکیک مناطق شهرداری

مناطق شهرداری	کل جمعیت زنان و مردان	تعداد نمونه اختصاصی
منطقه ۱	۱۸۷۴۷۰	۵۲
منطقه ۲	۱۵۲۶۹۸	۴۴
منطقه ۳	۲۲۲۰۴۸	۷۱
منطقه ۴	۲۸۹۳۷۵	۷۹
منطقه ۵	۷۳۵۱۶	۲۵
منطقه ۶	۶۷۲۶۴	۲۲
منطقه ۷	۱۱۵۶۴۰	۳۴
منطقه ۸	۴۶۹۰۰	۹
منطقه ۹	۳۲۴	۱
منطقه ۱۰	۱۵۹۸۷۰	۴۷
جمع کل	۱۳۱۹۰۳۳	۳۸۴

به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز درباره افراد جامعه، از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای به جمع‌آوری داده‌ها اقدام شد. در این نوع نمونه‌گیری، افراد جامعه با توجه به سلسله مراتبی از انواع واحدهای جامعه انتخاب شده‌اند. نمونه‌ها با توجه به جدول ۳-۱، به نسبت جمعیت از مناطق ۱۰ گانه شهرداری انتخاب

1. Cross-Sectional

گردید. سپس به صورت تصادفی با مراجعه به منازل مسکونی در هر یک از نواحی پرسشنامه از شهروندان تکمیل گردید.

ابزار گردآوری داده‌ها

داده‌های تحقیق به دو صورت کتابخانه ای و میدانی گردآوری شده است. برای گردآوری داده‌های فصول اول و دوم از کتاب، مقاله و منابع علمی معتبر و برای گردآوری داده‌های فصل چهارم از پرسشنامه استفاده شد.

واحد تحلیل واحد مشاهده و سطح تحلیل

واحد تحلیل و واحد مشاهده در این پژوهش فرد و سطح تحلیل، شهروندان بالای ۱۵ سال شهر تبریز است. با توجه به واحد تحلیل (فرد)، سطح تحلیل نیز خرد می‌باشد.

اعتبار و پایایی

اعتبار پژوهش به شیوه اعتبار صوری و با مراجعه و تبادل نظر با افراد متخصص و صاحب‌نظر و نیز اعتبار سازه‌ای تضمین می‌گردد. برای سنجش پایایی ابزار اندازه‌گیری، از آلفای کرونباخ استفاده شده و با توجه به ضریب آلفای بدست آمده نشان می‌دهد که پایایی گویه‌های متغیرها در سطح مطلوبی می‌باشد.

جدول ۷: ضریب آلفای کرونباخ گویه‌های متغیرهای پژوهش

متغیرها	ابعاد متغیرها	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
گرایش به فعالیت‌های ورزشی	فعالیت‌های ورزشی باشگاهی	۱۱	۰/۸۳۱
	فعالیت‌های ورزشی برای عموم	۷	۰/۸۵۴
	فعالیت‌های ورزشی پر هزینه	۵	۰/۸۲۵
سرمایه اجتماعی	اعتماد اجتماعی	۶	۰/۸۲۸
	تعامل اجتماعی	۵	۰/۷۷۳
	تعلق اجتماعی	۶	۰/۷۴۶
	-	۷	۰/۷۶۴
تصویر بدنی			

یافته‌های توصیفی

از مجموع ۳۸۰ نفر پاسخگو حاضر در تحقیق، ۴۶/۳ درصد جمعیت نمونه را زنان و ۵۳/۷ درصد مابقی را مردان تشکیل می‌دهند. میانگین سنی پاسخگویان ۲۹/۳۵ بوده است. جوانترین فرد ۱۵ و مسن‌ترین ۶۲ سال می‌باشد. گروه سنی ۱۵-۲۴ با ۳۱/۰۵ درصد، گروه سنی ۲۵-۳۴ سال با ۲۷/۶۳ درصد بیشترین میزان حجم نمونه را به خود اختصاص داده است. ۴۱/۰۵ درصد مجرد، ۵۵/۲۶ درصد متأهل و ۳/۶۸ درصد مطلقه بودند. بیشترین میزان فراوانی مربوط به مدارک تحصیلی متوسطه و دیپلم با ۲۶/۸۸ درصد و در رتبه دوم پاسخگویان با تحصیلات لیسانس ۲۴/۱۹ درصد قرار دارند. در مجموع ۴۶/۲۲ درصد پاسخگویان تحصیلات دانشگاهی دارند. ۴۲/۴ درصد شاغل، ۱۶/۵ درصد بیکار، ۱۳/۱ درصد خانه دار، ۱۹/۲ درصد دانشجو و ۸/۸ درصد دانش‌آموز بوده است. ۴۰/۵ درصد خود را به طبقه متوسط پایین منتسب کردند. در مجموع ۶۸/۳ درصد پاسخگویان طبقه اجتماعی خود را متوسط به پایین اعلام کرده‌اند. ۲۵/۵ درصد درآمد خود یا خانواده را زیر دو میلیون تومان، ۲۲/۱ بین دو تا سه میلیون تومان، ۲۲/۶ درصد بین سه تا چهار میلیون تومان ذکر می‌کنند. در مجموع ۴۷/۶ درصد پاسخگویان درآمد خود را کمتر از ۳ میلیون تومان اعلام کرده‌اند.

متغیر تصور شخص از بدن

میانگین توزیع تصور شخص از بدن ۲۷/۲۹ و انحراف معیار ۵/۶۱ می‌باشد. کمترین نمره تصور شخص از بدن ۱۳ و بیشترین نمره ۳۵ می‌باشد. ۱۴/۵ درصد از پاسخگویان تصور شخص از بدن را در حد کاملاً ناراضی، ۲۶/۸ درصد در حد متوسط و ۵۸/۷ درصد تصور شخصی از بدن را کاملاً راضی اعلام کرده‌اند.

متغیر سرمایه اجتماعی

میانگین این توزیع ۲۹/۶۳ با انحراف معیار ۹/۰۱ می‌باشد. ۵۲/۱ درصد از پاسخگویان اعتماد اجتماعی را در حد کم، ۳۶/۶ درصد متوسط و ۹ درصد در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. ۲۶/۵ درصد از پاسخگویان تعامل اجتماعی را در حد کم، ۶۰/۹ درصد در حد متوسط و ۱۲/۶ درصد در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. ۱۰/۳ درصد از پاسخگویان تعلق اجتماعی را در حد کم، ۵۱/۹ درصد در حد متوسط و ۳۷/۸ درصد در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. در مجموع، میانگین توزیع متغیر سرمایه اجتماعی ۵۴/۸۲ با انحراف معیار ۱۳/۲۸ می‌باشد. نتایج یافته‌های توصیفی حاکی از آن است که، ۱۴/۵ درصد از پاسخگویان سرمایه اجتماعی را در حد کم، ۶۶/۴ درصد در حد متوسط و ۱۹/۱ درصد در حد زیاد بیان کرده‌اند.

متغیر گرایش به فعالیت های ورزشی

نتایج یافته‌های توصیفی حاکی از آن است که، ۳۰/۱ درصد از پاسخگویان گرایش به فعالیت های ورزشی باشگاهی را در حد کم، ۵۲/۲ درصد در حد متوسط و ۱۷/۷ درصد در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی عمومی ۲۸/۲۳ با انحراف معیار ۸/۹۳ می‌باشد. نتایج یافته‌های توصیفی حاکی از آن است که، ۲۳/۲ درصد از پاسخگویان گرایش به فعالیت های ورزشی عمومی را در حد کم، ۳۳/۸ درصد در حد متوسط و ۴۲/۹ درصد در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی پرهزینه ۱۴/۴۷ با انحراف معیار ۷/۸۳ می‌باشد. نتایج یافته‌های توصیفی حاکی از آن است که، ۴۶/۶ درصد از پاسخگویان گرایش به فعالیت های ورزشی پرهزینه را در حد کم، ۲۹/۱ درصد در حد متوسط و ۲۱/۳ درصد در حد زیاد ارزیابی کرده‌اند. در مجموع، میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی ۷۸/۸۸ با انحراف معیار ۲۵/۵۸ می‌باشد. نتایج یافته‌های توصیفی حاکی از آن است که، ۳۲/۱ درصد از پاسخگویان گرایش به فعالیت های ورزشی را در حد کم، ۴۱/۱ درصد در حد متوسط و ۲۶/۸ درصد در حد زیاد بیان کرده‌اند. با مقایسه توزیع فروانی‌ها می‌توان گفت که گرایش به فعالیت های ورزشی عمومی بیشتر از سایر فعالیت های ورزشی می‌باشد.

آزمون تفاوت میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک جنس

آزمون تفاوت میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک جنس را نشان می‌دهد. میانگین گرایش به فعالیت‌های ورزشی باشگاهی با جنس پاسخگویان تفاوت معنی‌داری را نشان می‌دهد. و میانگین گرایش به فعالیت‌های ورزشی باشگاهی در بین زنان بیشتر از مردان می‌باشد. همچنین، میانگین گرایش به فعالیت‌های ورزشی پرهزینه با جنس پاسخگویان تفاوت معنی‌داری را نشان می‌دهد به طوری که گرایش به فعالیت‌های ورزشی پرهزینه در بین زنان بیشتر از مردان می‌باشد. تفاوت میانگین های گرایش به فعالیت‌های ورزشی عمومی و کل معنی‌دار نمی‌باشد.

جدول ۸: جدول آزمون تفاوت میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک جنس

متغیر وابسته		آزمون Levene's		آزمون t		میانگین	
		F	معنی داری	T	df	معنی داری	زن
							مرد
باشگاهی	برابری واریانس ها	۰/۸۰۱	۰/۳۷۱	۲/۱۷۳	۳۳۷	۰/۰۳۱	۳۴/۲۶
	نابرابری واریانس ها			۲/۱۷۲	۳۳۳/۴	۰/۰۳۱	
عمومی	برابری واریانس ها	۰/۰۲۸	۰/۸۶۶	۰/۴۲۳	۳۳۸	۰/۶۷۲	۲۸/۰۳
	نابرابری واریانس ها			۰/۴۲۳	۳۳۵	۰/۶۷۲	
پرهزینه	برابری واریانس ها	۵/۹۴	۰/۰۱۵	۴/۸۴	۳۵۵	۰/۰۰۰	۱۶/۵۰
	نابرابری واریانس ها			۴/۸۲	۳۴۰	۰/۰۰۰	
کل	برابری واریانس ها	۰/۹۲۵	۰/۳۳۷	۰/۵۵۴	۳۱۹	۰/۵۸۰	۷۸/۱۳
	نابرابری واریانس ها			۰/۵۵۳	۳۱۱	۰/۵۸۱	۷۹/۷۱

ضریب همبستگی بین متغیر سن و گرایش به فعالیت های ورزشی

نتایج حاکی از آن است که همبستگی ضعیف و معکوس بین متغیرهای سن و گرایش به فعالیت های ورزشی در ابعاد باشگاهی و پرهزینه وجود دارد. یعنی با افزایش سن، گرایش به فعالیت های ورزشی کم می شود. در بین ابعاد گرایش به فعالیت های ورزشی نیز، فعالیت های ورزشی باشگاهی دارای بیشترین همبستگی (۰/۲۷۷-) و فعالیت های ورزشی عمومی دارای کمترین همبستگی (۰/۰۹۱-) می باشد.

جدول ۹: ضریب همبستگی بین متغیر سن و گرایش به فعالیت های ورزشی

معناداری	ضریب همبستگی	گرایش به فعالیت های ورزشی
۰/۰۰۰	** -۰/۲۷۷	باشگاهی
۰/۰۰۰	*** -۰/۰۹۱	عمومی
۰/۰۰۰	** -۰/۱۸۳	پرهزینه
۰/۰۰۰	** -۰/۲۰۹	کل

***: معنی داری در سطح ۰/۰۱ ***: عدم معنی داری

مقایسه میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت تاهل

میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت تاهل تفاوت معناداری را نشان می دهد. و میانگین نمره گرایش به فعالیت های ورزشی در بین مجردها به مراتب بیشتر از متاهل ها می باشد.

جدول ۱۰: میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت تاهل

معناداری	F	میانگین نمره‌ها			گرایش به فعالیت های ورزشی
		بیوه	متاهل	مجرد	
۰/۰۰۰	۲۱/۹۲۷	۱۷	۳۲/۵۰	۳۸/۹۸	باشگاهی
۰/۰۰۰	۱۴/۹۶۲	۱۰	۲۷/۱۷	۲۹/۶۷	عمومی
۰/۰۰۴	۵/۵۸۷	۵	۱۳/۷۵	۱۵/۳۱	پرهزینه
۰/۰۰۰	۱۶/۲۴۷	۳۲	۷۳/۹۲	۸۴/۲۱	کل

مقایسه میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک سطح تحصیلات

آزمون تفاوت میانگین نشان می دهد که میانگین گرایش به فعالیت های ورزشی باشگاهی بر حسب سطح تحصیلات تفاوت معناداری را نشان می دهد. به طوری که میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی باشگاهی در افرادی که تحصیلات دانشگاهی دارند بیشتر می باشد.

جدول ۱۱: میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک سطح تحصیلات

معناداری	F	میانگین نمره‌ها					گرایش به فعالیت های ورزشی		
		فوق لیسانس و بالاتر	لیسانس	فوق دیپلم	متوسطه	راهنمایی		ابتدایی	بیسواد
۰/۰۰۲	۴/۴۹۴	۳۴/۷۷	۳۷/۳۷	۳۵/۲۶	۲۸/۸۸	۳۶/۹۵	۲۶/۵۶	۲۵/۳۳	باشگاهی
۰/۱۱۰	۱/۹۰۲	۲۳/۷۷	۲۵/۱۳	۲۸/۱۹	۲۷/۷۶	۲۹/۱۴	۲۴/۵۶	۲۲/۹۶	عمومی
۰/۰۶۷	۲/۲۱۸	۱۳/۵۶	۱۳/۶۴	۱۳/۲۲	۱۲/۹۱	۱۵/۶۹	۱۴/۱۳	۱۲/۱۱	پرهزینه
۰/۰۸۴	۲/۰۷۵	۷۲/۱۱	۷۷/۲۹	۷۸/۰۵	۶۹/۶۴	۸۱/۶۹	۷۸/۱۴	۷۱/۱۵	کل

مقایسه میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت اشتغال

آزمون تفاوت میانگین نشان می دهد که میانگین نمره‌های فعالیت های ورزشی باشگاهی در افراد شاغل به مراتب کمتر از سایر گروه ها می باشد. همچنین گرایش به فعالیت های ورزشی پرهزینه در بین زنان بیشتر از سایر گروه ها می باشد.

جدول ۱۲: میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک وضعیت اشتغال

معناداری	F	میانگین نمره‌ها				شاغل	بیکار	خانه دار	دانشجو	دانش آموز	گرایش به فعالیت های ورزشی
۰/۰۱۱	۳/۳۳۴	۴۰/۰۳	۳۷/۶۶	۳۴/۰۹	۳۷/۳۵	۳۳/۶۰	باشگاهی				
۰/۰۹۶	۱/۹۹۱	۳۱/۷۸	۲۸/۸۷	۲۸/۶۹	۲۷/۸۱	۲۷/۱۴	عمومی				
۰/۰۰۰	۵/۸۱۹	۱۵/۰۳	۱۲/۱۵	۱۷/۶۱	۱۶/۴۵	۱۳/۳۷	پرهزینه				
۰/۰۴۶	۲/۴۵۸	۸۸/۸۴	۷۹/۵۰	۸۰/۶۱	۸۱/۳۶	۷۴/۴۷	کل				

جدول ۱۶: میانگین نمره‌های گرایش به فعالیت های ورزشی به تفکیک درآمد

معناداری	F	میانگین نمره‌ها					گرایش به فعالیت های ورزشی	
		زیر ۲ میلیون تومان	۲ تا ۳	۳ تا ۴	۴ تا ۵	۵ تا بالاتر از ۶ میلیون		
۰/۰۰۴	۴/۴۹۹	۴۳	۳۹/۳۷	۳۳/۱۳	۳۳/۴۶	۳۴/۳۴	۳۷/۶۹	باشگاهی
۰/۹۱۶	۰/۲۹۵	۳۰/۵۰	۲۷/۴۷	۲۸/۹۳	۲۸/۳۶	۲۷/۰۸	۲۸/۰۹	عمومی
۰/۰۰۰	۵/۴۷۵	۱۶/۶۶	۱۵/۳۵	۱۷/۸۸	۱۲/۳۸	۱۲/۱۶	۱۲/۵۰	پرهزینه
۰/۱۹۰	۱/۴۹۹	۹۴	۸۲/۲۰	۷۹/۲۰	۷۴/۲۶	۷۶/۷۹	۷۸/۸۵	کل

ضریب همبستگی بین متغیر تصور شخص از بدن و گرایش به فعالیت های ورزشی

جدول زیر، ضریب همبستگی پیرسون مابین متغیرهای تصور شخص از بدن و گرایش به فعالیت های ورزشی و هر کدام از ابعاد آن نشان می دهد. نتایج حاکی از آن است که همبستگی معنادار، مثبت و مستقیمی بین متغیرهای تصور شخص از بدن و گرایش به فعالیت های ورزشی وجود دارد. در بین ابعاد گرایش به فعالیت های ورزشی، فعالیت های ورزشی پرهزینه دارای بیشترین همبستگی (۰/۳۲۵) و فعالیت های ورزشی عمومی دارای کمترین همبستگی (۰/۲۵۴) می باشد.

جدول ۱۷: ضریب همبستگی بین متغیر تصور شخص از بدن و گرایش به فعالیت های ورزشی

معناداری	ضریب همبستگی	گرایش به فعالیت های ورزشی
۰/۰۰۰	** ۰/۳۱۶	باشگاهی
۰/۰۰۰	** ۰/۲۵۴	عمومی
۰/۰۰۰	** ۰/۳۲۵	پرهزینه
۰/۰۰۰	** ۰/۳۶۴	کل

** : معنی داری در سطح ۰/۰۱

ضریب همبستگی بین متغیر ابعاد سرمایه اجتماعی و گرایش به فعالیت های ورزشی

نتایج حاکی از آن است که همبستگی معنادار، مثبت و مستقیمی بین متغیرهای ابعاد سرمایه اجتماعی و گرایش به فعالیت های ورزشی وجود دارد. یعنی با افزایش هر یک از ابعاد سرمایه اجتماعی در جامعه، به همان میزان گرایش به فعالیت های ورزشی نیز افزایش پیدا می کند.

جدول ۱۸: ضریب همبستگی بین متغیر ابعاد سرمایه اجتماعی و گرایش به فعالیت های ورزشی

معناداری	ضریب همبستگی	گرایش به فعالیت های ورزشی	
۰/۰۰۰	** ۰/۳۷۴	باشگاهی	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	** ۰/۳۴۲	عمومی	
۰/۰۰۰	** ۰/۱۷۰	پرهزینه	
۰/۰۰۰	** ۰/۳۹۵	کل	
۰/۰۰۰	** ۰/۳۹۳	باشگاهی	تعامل اجتماعی
۰/۱۳۷	*** ۰/۰۸۱	عمومی	
۰/۰۰۰	** ۰/۳۶۵	پرهزینه	
۰/۰۰۰	** ۰/۳۹۵	کل	
۰/۰۰۰	** ۰/۴۲۹	باشگاهی	تعلق اجتماعی
۰/۰۰۰	** ۰/۲۹۵	عمومی	
۰/۰۰۰	** ۰/۲۶۰	پرهزینه	
۰/۰۰۰	** ۰/۴۳۰	کل	
۰/۰۰۰	** ۰/۶۴۸	باشگاهی	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۰	** ۰/۴۰۳	عمومی	
۰/۰۰۰	** ۰/۲۹۲	پرهزینه	
۰/۰۰۰	** ۰/۵۵۶	کل	

*** : عدم معنی داری ** : معنی داری در سطح ۰/۰۱

نتیجه گیری و بحث

یافته های تحقیق نشان می دهد که از مهم ترین عوامل گرایش به فعالیت های ورزشی، جنس، سن، وضعیت تاهل، تحصیلات، درآمد، حمایت اجتماعی، تصور شخص از بدن، سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی می باشند که هر کدام سهم معینی در تبیین شهروندان بر گرایش به فعالیت ورزشی داشته اند. در همین راستا، تحقیقی در همین راستا تحقیقات متعددی صورت گرفته است. نتایج تحقیقات عابدینی و طالبی (۱۳۹۶)، ویسیا و همکاران (۱۳۹۵)، اسالم نژاد و همکاران (۱۳۹۵)، محمدی و ملکی (۱۳۹۴)، اسلامی مرزن کلاته و همکاران (۱۳۹۳)، بلیلی و همکاران (۱۳۹۲)، عادلخانی و همکاران (۱۳۹۱)، کارگر و همکاران (۱۳۹۱)، ضیغمی و همکاران (۱۳۹۰)، تمنایی فر و همکاران (۱۳۹۰)، رحمانی فیروز جاه و همکاران (۱۳۹۰)، سپیل^۱ (۲۰۱۶)، تانتر^۲ (۲۰۱۵)، مالت^۳ و همکاران (۲۰۱۳)، کاهما^۴ (۲۰۱۲)، گویای همسو بودن تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات انجام گرفته دارد. هر چند در نتایج برخی متغیرها همسویی کامل مشاهده نشده است.

در رابطه با تعیین اولویت های علل و انگیزه گرایش به فعالیت های حرکتی و ورزشی، به ترتیب عواملی چون کسب نشاط و شادابی، تقویت جسم و روان، کسب اعتماد به نفس، و داشتن رفتار و اخلاق نیکو مهم ترین علل گرایش ورزشی تعیین شدند. با توجه به اینکه اکثر پاسخگویان از قشر کم درآمد جامعه هستند و به نظر می رسد گرفتار مسائل و مشکلات زندگی خود باشند. با این حال ملاحظه می شود باور آن ها بر این محوریت قرار گرفته که از طریق شرکت در فعالیت های حرکتی و ورزشی می توان نشاط، شادابی، و قوای جسمی و روانی لازم را کسب کرد. این امر نشان دهنده رشد آگاهی مردم به تأثیرات فعالیت های حرکتی و ورزشی است. قرار گرفتن عواملی چون کسب اعتماد به نفس و رفتار و اخلاق نیکو اولویت های بعدی گرایش به فعالیت های حرکتی و ورزشی محسوب می شوند. بین نگرش آزمودنی های دارای مشاغل مختلف به فعالیت های حرکتی و ورزشی تفاوت معناداری وجود داشت. ضمناً نگرش دانش آموزان به طور معناداری قوی تر از دانشجویان، شاغلین بودند. نگرش افراد شاغل، ضعیف تر از افراد دانشجویان و زنان دار است. آنچه مسلم است، سن، تجربه، و نوع مشاغل که افراد در آن ارتباطات مستمر دارند در ایجاد گرایش قوی و مثبت مؤثر است.

-
- 1 . Seippel
 - 2 . Tontes
 - 3 . Malete
 - 4 . Kahma

با توجه به آنچه از نتایج پژوهش استنباط می‌گردد، هر چه سطح تحصیلات و درجهٔ مدرک تحصیلی افراد بالاتر باشد، نگرش آنان به فعالیت‌های حرکتی و ورزشی نیز درجهٔ مطلوب‌تری خواهد داشت. آنچه مسلم است، هر چه میزان دانش و آگاهی افراد جامعه ارتقا یابد، نگرش آنان به مقوله‌های اجتماعی، از جمله تربیت بدنی و ورزش نیز بهتر و قوی‌تر خواهد شد. بر همین اساس، انتظار بر این است که مشغولیت‌های کاری افراد شاغل و دانشجویان عذر و بهانه‌ای برای کنار گذاشتن فعالیت‌های حرکتی و جسمانی نیست.

گرایش به فعالیت‌های ورزشی، موضوعی چند وجهی و همراه با متغیرهای اجتماعی، فرهنگی، روانشناختی و زیست‌شناختی است. انگیزه‌های کسب سلامتی، تعامل و شناخت اجتماعی، رقابت ورزشی، نشاط و شادابی و پیشرفت در مهارت، نقش موثری در گرایش برنامه‌ورزشی دارد. در حقیقت امروزه تاثیر مثبت فعالیت‌های بدنی بر سلامت جسمانی و روانی افراد امر مسلم و اثبات شده‌ای است تا به آن جا که اتخاذ سبک زندگی فعال به عنوان یک نیاز در جامعه ماشینی و صنعتی محسوب می‌شود. به طور کلی در دهه‌های اخیر شعار ورزش برای همه، به صورت اصل بنیادی در اولویت برنامه‌های ورزشی اغلب کشورهای جهان پذیرفته شده است و تحقق آن به افزایش کیفیت شیوه‌های زندگی، میزان تفریح، شادابی و ارتقاء بهداشت و سلامتی افراد منجر خواهد شد. لذا بررسی هر یک از متغیرهای مربوط به گرایش به فعالیت‌های ورزشی و همچنین تجزیه و تحلیل دقیق ویژگی‌های فردی و اجتماعی - اقتصادی آزمودنی‌های تحقیق نشان می‌دهد که حمایت اجتماعی خانواده، سرمایه اجتماعی سرمایه فرهنگی، طبقه اجتماعی، وضعیت اشتغال، تحصیلات از مؤثرترین عوامل در افزایش و گرایش شهروندان تهریزی در فعالیت‌های ورزشی می‌باشد.

در خصوص رابطه معنی‌داری بین گرایش به فعالیت‌های ورزشی و سرمایه اجتماعی می‌توان گفت، سرمایه اجتماعی با چارچوب‌های اجتماعی در فرد از قبیل خانواده، دوستان و همکاران و عضویت در باشگاه‌های ورزشی فرد همراه است که علاقه و اشتیاق فرد را برای مدیریت درست بر بدن و گرایش او به ورزش را بر می‌انگیزند، بنابراین بر اساس این دیدگاه، میزان گرایش شهروندان به ورزش را عادت‌واره (سلايق، سخ زندگی)، ترکیب سرمایه اجتماعی (خانواده، دوستان، عضویت در انجمن‌ها و ...)، اقتصادی (درآمد و دارایی‌ها)، فرهنگی مهارت‌ها، تحصیلات و داشتن وقت آزاد تعیین می‌کند. از آنجاییکه از جمله کارکردهای اجتماعی ورزش؛ افزایش ارتباطات اجتماعی، کسب مهارت‌های اجتماعی و شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد می‌باشد و این موارد خود زیرشاخه‌های بعد ساختاری سرمایه اجتماعی در دیدگاه پاتنام هستند، بنابراین باتوجه به یافته‌های تحقیق و بر پایه تئوری پاتنام، مشارکت و تعامل ورزشی و عضویت در انجمن‌های ورزشی را می‌توان جزء عوامل تأثیرگذار بر سرمایه اجتماعی لحاظ نمود.

از دیدگاه نظریه عمل پیر بوردیو، شهروندانی که توان دستیابی به سرمایه های زیر را دارند، برنامه منظم ورزشی را برای خودش و خانواده خود می‌توانند برگزینند. این سرمایه ها عبارتند از: سرمایه اقتصادی شامل درآمد پولی، سایر منابع مالی، دارایی‌ها و حقوق مالی، سرمایه فرهنگی شامل ماهواره اینترنت، تلویزیون و گرایش‌ها و عادات برپایی که در فرایند جامعه‌پذیری حاصل می‌شوند و هدف های فرهنگی ارزشمندی قابلیت های تحصیلی و مهارتی را که به دنبال دارد. مفهوم سازی از سرمایه فیزیکی بوردیو تاثیر قابل ملاحظه ای در رشد جامعه شناسی بدن داشته است. وی سرمایه بدنی را به مثابه یکی از انواع فرعی سرمایه فرهنگی، نوعی منبع فرهنگی می‌داند که در بدن سرمایه‌گذاری شده است. بوردیو به تولید سرمایه جسمانی بدن‌ها توسط افراد از طریق ورزش، فراغت و دیگر فعالیت‌ها اشاره دارد که خود ریشه در عادت‌واره^۱ افراد دارد. این شکل دهی به صورتی است که منطبق با جایگاه طبقاتی افراد است و ارزش و منزلتی ویژه به آنان می‌بخشد. یافته های و نتایج تحقیقی حاضر مبنی بر تاثیر سرمایه اجتماعی بر گرایش شهروندان به فعالیت های ورزشی دیدگاه بوردیو را تایید می‌کند. بنابراین نتایج تحقیق حاضر با نظریات بوردیو همسو می‌باشد.

نکته‌ی حائز اهمیت آن است که اگرچه ممکن است تفاوت در نوع گرایش به فعالیت های ورزشی مطرح باشد اما تفاوت اصلی و بنیادین در برخورداری نامساوی افراد از دو نوع سرمایه‌ی اقتصادی و فرهنگی است که در نظریه‌ی بوردیو نیز عوامل اصلی ایجاد تمایز بین طبقات و پاره طبقات موجود در جامعه محسوب می‌شوند. به‌زعم بوردیو، تفاوت افراد جامعه در انتخاب‌ها و ترجیحاتی که دارند، با توجه به موقعیتی که در فضای اجتماعی اشغال می‌کنند، به بهترین شکل قابل توجیه است. جایگاه قرارگیری فرد در فضای اجتماعی از طریق ریختاری که به او منتقل می‌نماید، پرداختن به برخی امور را برای وی مهم و برخی را نیز حاشیه ای و کماهمیت معنا می‌کند. به همین سبب است که کودکان متعلق به طبقه‌ی خرده بورژوازی به‌ویژه بخش دارای سرمایه‌ی فرهنگی بالا که بوردیو آنها را بیشترین طالبین موفقیت در نظام آموزش و پرورش جامعه می‌داند، در مدارس عالی متمرکز می‌شوند و در عین حال، حاملین قضاوت های ذوقی طبقه‌ی خود باقی می‌مانند. در عین حال گرایش به نوع سبک ورزش های طبقه بالا را انجام می‌دهند. مدیریت بدن، که در متن جامعه‌ی تمایز یافته‌ی مصرفی و در تعامل با ساختارهای این جامعه اتفاق می‌افتد، بخشی از همان روند شکل‌گیری هبیتاس است. هدف مدیریت بدن، اکتساب منزلت، تمایز و پایگاه اجتماعی است. این پدیده به‌ویژه ارتباط مستحکمی با مقوله سرمایه فرهنگی دارد، زیرا این نوع سرمایه نقش تعیین‌کننده‌ای از طریق شکل دادن به ذائقه‌ی افراد و میزان و نوع دسترسی آنها به کالاهای فرهنگی، شیوه‌ها و اشکال مدیریت بدن را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. در حالتی کلی، توزیع

آشکال چهارگانه‌ی سرمایه (اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نمادین) تعیین‌کننده‌ی ساختار طبقه‌ای عینی یک سامانه‌ی اجتماعی است که در پی آن اقشار غالب دارای بیش‌ترین مقدار و حجم سرمایه‌ی نمادین، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، اقشار میانی سطح کمتری از آشکال سرمایه و اقشار پایین دارای کمترین میزان این منابع سرمایه‌ای می‌باشد

پیشنهاد‌های تحقیق

با اصلاح نگرش خانواده‌ها نسبت به انجام فعالیت ورزشی، از طریق حمایت خانواده، ایجاد فضای برای افزایش سرمایه اجتماعی و فرهنگی به واسطه برنامه‌هایی که دولت و شهرداری‌ها می‌توانند برای آن برنامه ریزی کنند.

آشنایی کامل به ورزش و توجه بیشتر مسئولان به این امر، بر تمایل شهروندان به ورزش می‌افزاید. به نظر می‌رسد می‌بایست تحقیقات بیشتری در زمینه گسترش فرهنگ ورزش در بین خانواده‌ها صورت گیرد تا ورزش از جایگاه بالایی برخوردار گردد و در نتیجه شهروندان بیشتر به این فعالیت‌های ورزشی ترغیب و تشویق شوند. اهمیت دادن به ورزش باعث رشد و تعالی خانواده‌ها می‌شود. هر چه افراد از سلامت جسمانی و روانی بیشتری برخوردار باشند، به استحکام خانواده کمک بیشتری خواهد شد.

یکی از راه‌های عملی تشویق افراد جامعه به ورزش، اعتقاد به تأثیر ورزش در رشد توانایی‌های آنان است که می‌تواند از طریق رسانه‌ها از جمله: تلویزیون، رادیو، مجلات و روزنامه‌ها صورت پذیرد. به نظر می‌رسد لازم باشد پژوهش‌هایی در خصوص هنجارهای اجتماعی، سلامت جسمانی و نفوذ اعتقادات دینی انجام گیرد تا از این طریق بتوان به سلامت جامعه و در نتیجه سلامت افراد جامعه کمک بیشتری نمود.

منابع

اسالم نژاد، مونا؛ یزدخواستی، بهجت؛ چاوشیان، حسن (۱۳۹۵). در تحقیقی با عنوان فضای اجتماعی و سبک زندگی سالم تبیین جامعه‌شناختی الگوهای انتخاب دانش‌آموزان شهر رشت در حوزه‌های غذا و ورزش با استفاده از نظریه‌ی پیر بوردیو، *مطالعات توسعه اجتماعی و فرهنگی*، دوره ۵، شماره ۲، ۱۸۶-۱۵۹.

استونز، راب (۱۳۸۷). متفکران بزرگ جامعه‌شناسی، ترجمه میردامادی، تهران: نشر مرکز.

اسلامی مرزنکلاته، محمدمهدی؛ موسوی، سید جعفر؛ خوش فر، غلامرضا (۱۳۹۳). رابطه سرمایه اجتماعی و مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی (مورد مطالعه: زنان شهر گرگان)، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۱، شماره ۲، ۱۵۹-۱۳۹.

بلبلی، لطفعلی؛ حبیبی، یعقوب؛ رجبی، علی (۱۳۹۲). تأثیر افزایش ساعت ورزش بر تصویر بدن، توده‌ی بدنی و اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان، مجله‌ی روانشناسی مدرسه، دوره‌ی ۲، شماره ۲۹، ۴۳-۲.

بوردیو، پیر (۱۳۸۱). کنش‌های ورزشی و کنش‌های اجتماعی، ترجمه محمد رضا فرزاد، /رغنون، شماره ۲۰، ۲۲۷-۲۴۶.

بوردیو، پیر (۱۳۹۰). تمایز، نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: انتشارات ثالث.

پاتنام، روبرت (۱۳۸۰). دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمدتقی دلفروز، تهران: نشر سلام.

پارسامهر، مهربان (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی ورزش، یزد: انتشارات دانشگاه یزد.

تمنایی فر، محمدرضا؛ منصوری نیک، اعظم، (۱۳۹۰)، رابطه‌ی تصویر بدن و سازگاری در دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه. مقاله پژوهشی دانشگاه کاشان، دوره ۵، شماره ۲، صفحات ۲۲-۳۱.

جلائی پور، حمید رضا و محمدی، جمال (۱۳۸۷). نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی، تهران: نشر نی.

خوش‌فر، شارع پور (۱۳۸۹). بررسی تاثیر سرمایه فرهنگی بر هویت اجتماعی جوانان در شهر تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اداره کل ارشاد اسلامی استان تهران.

خیرالله‌پور، اکبر (۱۳۸۳). بررسی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت روانی با تاکید بر سرمایه‌ی اجتماعی، مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه شهیدبهشتی، دانشگاه شهیدبهشتی.

دارابی، مه‌ری؛ گائینی، عباسعلی؛ مومیوند، پروانه (۱۳۸۸). بررسی عوامل فرهنگی موثر بر گرایش به فعالیت‌های ورزشی در زنان شهر تهران، پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۲۴، ۸۸-۷۷.

رحمانی فیروزجاه، علی؛ شارع پور، محمود؛ رضایی پاشا، صدیقه (۱۳۹۰). سنجش تمایز سرمایه اجتماعی جوانان با محوریت مشارکت ورزشی (مطالعه موردی: دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار دانشگاه مازندران)، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره دوم، ۳۷-۶۲.

شارع پور، محمود و حسینی راد، علی (۱۳۸۷). رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی، حرکت، شماره ۳۷، ۱۵۳-۱۳۱.

ضیغمی محمدی، شراره؛ مژده، فاطمه (۱۳۹۰). همبستگی بین شاخص توده بدنی، تصویر ذهنی از جسم خود و افسردگی در زنان مراجعه‌کننده به درمانگاه بیمارستان حضرت علی(ع) شهر کرج. فصلنامه علمی- پژوهشی پرستاری و مامایی بیرجند، دوره ۹، شماره ۱، ۴۸-۴۰.

عابدینی، صمد و طالبی، شیدا (۱۳۹۴). عوامل اجتماعی فرهنگی مرتبط با میزان گرایش شهروندان به ورزش همگانی در خلخال، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۸، شماره اول، ۱۴۴-۱۳۱.

عادلخانی، امین؛ واعظ موسوی، سیدمحمدکاظم؛ فراهانی، ابوالفضل (۱۳۹۱). در تحقیقی به بررسی سرمایه فرهنگی شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی (سیاست‌گذاری و راهکارها)، مجلس و راهبرد، دوره ۱۹، شماره ۶۹، ۵۸-۳۲.

فیلد، جان (۱۳۹۱). سرمایه اجتماعی، ترجمه غلامرضا غفاری و حسین رضائی، تهران: انتشارات کویر.

قدسی، علی (۱۳۸۳). بررسی جامعه‌شناسی رابطه بین حمایت اجتماعی و افسردگی، پایان نامه دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.

کارگر نوین، زهرا؛ اسدی، زهره؛ رشیدخانی، بهرام؛ ماهیار، آذر (۱۳۹۱). ارتباط تصویر ذهنی از بدن با نمایه‌ی توده‌ی بدن، میزان مصرف گروه‌های مواد غذایی و میزان فعالیت بدنی در کارمندان اداری دانشگاه علوم اقتصادی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی، دوره‌ی ۱۴، شماره‌ی ۵، ۴۶۳-۴۵۵.

گیبیز، جان و ریمر، آر (۱۳۸۱). سیاست پست مدرنیته، ترجمه منصور انصاری، تهران: انتشارات گام نو.

لوپز، خوزه و اسکات، جان (۱۳۹۵). ساخت نظریه‌ی اجتماعی، ترجمه حسین قاضیان، تهران: نشرنی.

لوپز، خوزه و جان اسکات (۱۳۸۵). ساخت اجتماعی ترجمه حسین قاضیان، تهران: نشر نی.

محمدی، فردین و ملکی، علی (۱۳۹۴). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و دانش تغذیه‌ای ورزشکاران، فصلنامه مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی، دوره هشتم، شماره ۱، ۱۷۸-۱۵۵.

موید حکمت، ناهید (۱۳۹۵). سرمایه فرهنگی درآمدی بر رویکرد نظری و روش شناسی پیر بوردیو، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

ویسیا، اسماعیل؛ حیدری نژاد، صدیقه؛ ملکی، فرزاد (۱۳۹۵). اولویت‌بندی عوامل موثر در گرایش شهروندان اهوازی به ورزش همگانی، فصلنامه دانش انتظامی خوزستان، سال دوم، شماره ۱۵، ۷۶-۶۳.

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social critique of the Judgement of Taste*. London: Routledg.

Johansson, P., Hall, L., Sikström, S., Olsson, A. (2000). Failure to detect mismatches between intention and outcome in a simple decision task, *Science*, 310, 116-119.

Kahma, N. (2012). Sport and social class: The case of Finland, *International Review for the Sociology of sport*, 47(1): 113-130

Kamarudin, K. & Fauzee, MS. (2007). Attitudes toward Physical Activities among College Students, *Pakistan Journal of Psychological Research Academic*, 22(1): 43-54.

Macswen, M. (2013). *Anorexic Bodies: A Feminist and Sociological Perspective on Anorexia Nervosa*, Routledge, pp157-167

Malete, L., Motlhoiwa, K., Shaibu, S, Wrotniak, BH. (2013). body image dissatisfaction is increased in male and overweight/obese adolescents in Botswana, *Journal of obesity*, (2).

Abstract

Exercise as one of the individual-social manifestations, while preserving and maintaining the physical and mental health of the community, is important for the

proper fulfillment of the individual, family and social roles. The general objective of this research is to determine socio-cultural factors related to the tendency of Tabriz citizens to sport activities. The research method was essentially descriptive and of a survey type. The statistical population of the study was citizens of Tabriz under the age of 15 years old. According to the statistics center of Iran in 1395, the number of them is 1319033 people, of whom 670516 men and 648516 women. . In order to collect the required data about the population, cluster sampling was used to collect data. In this type of sampling, people are selected according to a hierarchy of types of community units. The samples were selected in proportion to the population of the 10 municipalities. Then, 384 questionnaires were filled out by citizens randomly by referring to residential houses in each of the districts. The data gathering tool was a researcher-made questionnaire. The content validity of the questionnaire was reviewed using the views of the professors of this field. To assess the reliability of the questionnaire, Cronbach's alpha was used. The Kolmogorov-Smirnov test was used to check the normal distribution of variables and Pearson correlation test, independent t-test and one-way ANOVA were used to test the hypotheses. Findings of the research showed that the most important factors tend to sport activities, sex, age, marital status, education, income, social support, person's perception of the body, social capital and cultural capital, each of which has a certain share in the communication of citizens Have tended to exercise.

Keywords: The tendency of Tabriz male and female citizens to sport activities, person's perception of the body, social capital